

Irvin D. Yalom

ENODNEVNA BITJA

in druge zgodbe iz psihoterapije

Irvin D. Yalom

ENODNEVNA BITJA

in druge zgodbe iz psihoterapije

Prevedel Niki Neubauer

UMco

Ljubljana 2024

Irvin D. Yalom
ENODNEVNA BITJA
in druge zgodbe iz psihoterapije

CREATURES OF A DAY
and Other Tales of Psychotherapy

Copyright © 2015 by Irvin D. Yalom, MD

© za Slovenijo UMco, d. d., 2024. Vse pravice pridržane.

Prevod: Niki Neubauer
Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Preobrazba

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Slika na naslovnici: iStock
Tisk: Camera, d. o. o.
Naklada: 500 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2024

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

615.851(73):929Yalom I.D.
821.111(73)-94

YALOM, Irvin D.

Enodnevna bitja in druge zgodbe iz psihoterapije /
Irvin D. Yalom ; prevedel Niki Neubauer. - 1. natis. - Ljubljana :
UMco, 2024. - (Zbirka Preobrazba)

Prevod dela: Creatures of a day and other tales of psychotherapy
ISBN 978-961-7136-88-3
COBISS.SI-ID 190647299

*Za Marilyn,
ki je moja žena 60 let, a še ne dovolj dolgo.*

Vsebina

1. Prigoljufana ozdravitev	9
2. O pomenu realnosti	25
3. Arabeska	43
4. Hvala ti, Molly	67
5. Ne ograjujte me	103
6. Pokažite nekaj dostojanstva svojim otrokom	127
7. Morate opustiti upanje na boljšo preteklost	159
8. Najdi si svojo prekleto smrtno bolezen: Ellie v spomin	177
9. Tri jokanja	205
10. Enodnevna bitja	215
<i>Spremna beseda</i>	245
<i>Opomba bralcu</i>	249
<i>Zahvale</i>	251

Vsi smo le enodnevna bitja; tako ta, ki se spominja, kot oni, ki je v spominu drugih. Vse mine – tudi spomin in to, česar se spominjamo. Blizu je čas, ko boš ti vse pozabil; in blizu je čas, ko bo tebe vse pozabilo. Vselej imej pred očmi, da kmalu ne boš več nič in ne boš več nikjer.

– Dnevnik cesarja Marka Avgrelija

~ 1 ~

Prigoljufana ozdravitev

Dr. Yalom, rad bi prišel na svetovanje. Prebral sem vaš roman Ko je Nietzsche jokal in me zanima, ali bi bili pripravljeni sprejeti kolega pisatelja s pisateljsko blokado.

– Paul Andrews

Ni dvoma, da je želel Paul Andrews s svojim elektronskim sporočilom vzbuditi moje zanimanje. In uspelo mu je: nikoli ne bi zavrnil pisateljskega kolega. Glede pisateljske blokade pa se počutim blagoslovljenega, da me ni še nikoli obiskala, in sem bil vesel, da mu bom lahko pomagal. Deset dni pozneje je Paul prišel na dogovorjeno srečanje. Njegov videz me je močno presenetil. Ne vem, zakaj, toda pričakoval sem čilega, trpečega pisatelja srednjih let, v mojo ordinacijo pa je vstopil betežen starec, tako sključene postave, da se je zdelo, da išče nekaj na tleh. Ko je z nogami podrsaval čez moj prag, sem se spraševal, kako mu je sploh uspelo priti do moje ordinacije na vrhu Russian Hilla. Imel sem občutek, da lahko skoraj

slišim, kako mu škripajo sklepi. Vzel sem njegovo močno obrabljeno aktovko, ga prijel pod roko in odvedel do njegovega stola.

»Boglonaj, boglonaj, mladenič. Koliko let pa štejete?«

»Osemdeset,« sem odgovoril.

»Oh, ko bi jih imel spet osemdeset.«

»In vi? Koliko ste pa stari vi?«

»Štiriinosemdeset. Da, res je, štiriinosemdeset. Vem, da ste presenečeni. Večina ljudi misli, da jih imam kaj čez trideset.«

Pozorno sem si ga ogledal in za hip sta se najina pogleda srečala. Čutil sem se očaranega nad njegovimi škratovskimi očmi in slutnjo nasmeška, ki mu je zaigral na komaj opazno ukrivljenih ustnicah. Ko sva nekaj trenutkov sedela v tišini in gledala drug drugega, sem si predstavljal, da se sončiva v žaru starčevskega tovarštva, kot da sva potnika na ladji, ki sta se nekega meglene večera na krovu zapletla v pogovor in odkrila, da sta odraščala v isti soseski. V trenutku sva poznala drug drugega: najini starši so pretrpeli veliko gospodarsko krizo, bila sva priča tistim legendarnim dvo-bojem med DiMaggiem in Tedom Williamsom, spominjala sva se živilskih nakaznic za maslo in bonov za bencin, pa dneva zmage v Evropi, Steinbeckovih *Sadov jeze* in Farrellovega *Čoka Lonigana*. Ničesar od tega ni bilo treba omenjati: vse to sva si delila in najina vez se je zdela varna. Zdaj je bil čas, da se lotiva dela.

»Torej, Paul, če se lahko kličeva po imenih ...«

Prikimal je. »Seveda.«

»Vse, kar vem o vas, izvira iz vašega kratkega mejla. Napisali ste, da ste pisatelj tako kot jaz, prebrali ste mojega Nietzscheja in imate pisateljsko blokado.«

»Da, in prosim samo za eno konzultacijo. To je vse. Omejen stalen dohodek imam in več si ne morem privoščiti.«

»Naredil bom, kar morem. Kar takoj začniva in bodiva karseda učinkovita. Povejte mi, kaj bi moral vedeti o vaši blokadi.«

»Če vam je prav, bi vam povedal nekaj svoje osebne zgodovine.«

»V redu.«

»Vrniti se moram v čas študija. Na Princetonu sem študiral filozofijo in pripravljaj sem doktorat o protislovju med Nietzschejevimi idejami o determinizmu in njegovim zavzemanjem za samopreobrazbo. Ampak nisem mogel končati naloge. Vedno znova so me zamotile stvari, kot je Nietzschejeva nenavadna korespondenca, zlasti njegova pisma prijateljem in stanovskim kolegom, kot je Strindberg. Postopoma me je povsem minilo zanimanje za filozofijo in sem ga bolj cenil kot umetnika. Nietzscheja sem začel videti kot pesnika z najmočnejšim glasom v zgodovini, tako veličastnim glasom, da je zasenčil njegove ideje, in kmalu nisem imel več druge izbire, kot da zamenjam fakulteto in naredim doktorat iz literature namesto filozofije. Leta so počasi tekla, moja raziskava je dobro napredovala, ampak pisati pa preprosto nisem mogel. Nazadnje sem prišel do

spoznanja, da je mogoče umetnika predstaviti samo skozi umetnost in sem povsem opustil misel na disertacijo ter se odločil, da napišem roman o Nietzscheju. Toda ta moja sprememba projektov ni pisateljske blokade ne preslepila ne ustražovala. Ostala je enako močna in nepremakljiva kot granitna gora. Nikakršen napredek ni bil mogoč. In tako se je potem nadaljevalo do današnjega dneva.«

Bil sem osupel. Paul je bil zdaj star štiriinosemdeset let. Doktorsko nalogo je moral začeti pripravljati, ko je bil sredi dvajsetih, *pred šestdesetimi leti*. Že prej sem slišal za večne študente, ampak šestdeset let! Njegovo življenje je že šestdeset let na čakanju. Ne, upal sem, da ni tako. Ni moglo biti.

»Paul, povejte mi še kaj o svojem življenju od tistih študentskih časov.«

»Ni kaj dosti povedati. No, na univerzi so seveda nazadnje sklenili, da se vse skupaj že predolgo vleče, opozorili so me in mi nato ukinili status študenta. Ampak knjige so mi prišle v kri in nikoli nisem zašel daleč stran od njih. Zaposlil sem se kot knjižničar na eni od državnih univerz, kjer sem ostal do upokojitve, vsa tista leta vmes pa sem poskušal, neuspešno, pisati. To je to. To je moje življenje. Pika.«

»Povejte mi še kaj. Kaj pa vaša družina? Ljudje v vašem življenju?«

Paul se je zazdel nepotrpežljiv in je hitro pljuval besede: »Nobenh sorojencev. Dvakrat poročen. Dvakrat ločen. Dva milostno kratka zakona. Nobenh otrok, hvala bogu.«

Tole pa postaja zelo čudno, sem pomislil. Sprva tako priljuden, zdaj pa je kazalo, da se je Paul odločil, da mi razkrije tako malo informacij, kot je le mogoče. Kaj se dogaja?

Vztrajal sem. »Imeli ste načrt napisati roman o Nietzscheju in v elektronskem sporočilu ste omenili, da ste prebrali moj roman *Ko je Nietzsche jokal*. Lahko poveste kaj več o tem?«

»Ne razumem vašega vprašanja.«

»Kakšen se vam je zdel moj roman?«

»Najprej poteka nekoliko počasi, ampak potem dobi zagon. Kljub pompoznemu jeziku in stiliziranim, nemogočim dialogom ni bil, v celoti gledano, dolgočasno branje.«

»Ne, ne, mislil sem, kakšen je bil vaš odziv na izid tega romana v času, ko ste se sami trudili napisati roman o Nietzscheju. Določeni občutki so se vam gotovo morali pojaviti ob tem.«

Paul je zmajal z glavo, kot da se ne želi gnjaviti s tem vprašanjem. Ker nisem vedel, kaj drugega naj naredim, sem nadaljeval.

»Povejte mi, kako ste prišli do mene? Je bil moj roman razlog, da ste me izbrali za svetovanje?«

»No, ne glede na razlog sva zdaj tukaj.«

Stvari postajajo iz minute v minuto vse bolj čudne, sem pomislil. Toda če naj bi mu nudil količkaj koristno svetovanje, sem absolutno moral izvedeti več o njem. Zatekel sem se k »staremu zanesljivemu« vprašanju, ki nikoli ne zataji, ampak vedno obrodi kup informacij. »Moram vedeti več

o vas, Paul. Verjamem, da bo za najino današnje delo koristno, če me vodite, podrobno, skozi značilni štiriindvajseturni dan v vašem življenju. Izberiva kak dan prej v tem tednu in začniva pri tem, ko ste se zjutraj zbudili.« Na konzultacijah skoraj vedno zastavim to vprašanje, ker priskrbi neprecenljive informacije o mnogih področjih pacientovega življenja – spanju, sanjah, prehranskih in delovnih vzorcih –, predvsem pa izvem več o ljudeh v njegovem življenju.

Ampak Paul ni delil mojega raziskovalnega navdušenja, samo rahlo je zmajal z glavo, kot da bi moje vprašanje odgnal kakor nadležno muho. »Nekaj pomembnejšega je, o čemer morava razpravljati. Vrsto let sem si dopisoval s svojim mentorjem za doktorsko nalogo, profesorjem Claudom Muellerjem. Poznate njegovo delo?«

»No, poznam njegovo biografijo o Nietzscheju. Sijajna je.«

»Dobro. Zelo dobro. Izjemno sem vesel, da tako mislite,« je rekel Paul, ko je z roko segel v svojo aktovko in vzel iz nje zajeten fascikel. »No, to korespondenco sem prinesel s seboj in rad bi, da jo preberete.«

»Kdaj? Hočete reči *zdaj*?«

»Da. Nič ni pomembnejšega, kar bi lahko naredila na tej konzultaciji.«

Pogledal sem na svojo zapestno uro. »Ampak samo to edino seanso imava in branje tega bi vzelo uro ali dve, in toliko pomembnejšega je, kar bi morala ...«

»Dr. Yalom, zaupajte mi. Vem, kaj prosim. Začnite. Prosim.«

Bil sem v zadregi. *Kaj naj naredim? Bil je popolnoma odločen. Opozoril sem ga na omejen čas, a se je dobro zavedal, da ima na voljo samo to enkratno srečanje. Po drugi strani pa Paul najbrž ve, kaj dela. Najbrž misli, da bi mi ta korespondenca lahko razkrila vse informacije, ki jih potrebujem o njem. Da, da, čim več razmišljam o tem, tem bolj sem prepričan: to mora biti to.*

»Paul, če prav razujem, pravite, da ta korespondenca vsebuje potrebne informacije o vas?«

»Če je ta domneva nujna, da jo preberete, potem je odgovor da.«

Skrajno nenavadno. Intimni dialog je moj poklic, moje domače ozemlje. Tu se vedno počutim udobno, pa vendar se zdi v tem dialogu vse nekako narobe, izkriholjeno. Mogoče bi se moral nehati truditi doseči svoje in se samo prepustiti toku. Navsezadnje je ta ura njegova. On plačuje za moj čas. Malo sem bil zbeگان, ampak pristal sem in stegnil roko, da bi vzel rokopis, ki mi ga je ponujal.

Ko mi je Paul izročil debel fascikel s tremi obroči, mi je povedal, da korespondenca obsega več kot petinštirideset let in da se je končala s smrtjo profesorja Muellerja leta 2002. Začel sem obračati liste, da bi se bežno seznanil s projektom. Veliko skrbnosti je bilo posvečeno temu fasciklu. Zdelo se je, da je Paul shranil, indeksiral in datiral vse, kar je potekalo med njima, od kratkih vsakdanjih pripomb do dolgih pisem, ki so obravnavala več tem. Pisma profesorja Muellerja so bila lično natipkana in na koncu je bil njegov droben, prefinjen, umetelno izpisan podpis, medtem ko so

se Paulova pisma – od zgodnjih, s kopirnim papirjem odtisnjenih kopij do poznejših fotokopij – končala preprosto s črko P.

Paul je pokimal proti meni. »Začnite, prosim.«

Prebral sem nekaj prvih pisem in videl, da gre za zelo uglajeno in privlačno korespondenco. Čeprav je profesor Mueller Paula očitno visoko cenil, ga je grajal zaradi njegove zagledanosti v igranje z besedami. V povsem prvem pismu je rekel: »Vidim, da ste zaljubljeni v besede, gospod Andrews. Uživate v plesanju valčka z njimi. Ampak besede so samo zapisi. Ideje so tiste, ki oblikujejo melodijo. *Ideje* dajejo strukturo našemu življenju.«

»Priznavam krivdo,« je odvrnil Paul v naslednjem pismu. »Besed ne požiram in prebavljam, ampak rad plešem z njimi. Močno upam, da bom vedno kriv tega prekrška.« Nekaj pisem pozneje sta, kljub različnim vlogam in pol stoletja starostne razlike med njima, opustila uradno naslavljanje z gospod in profesor in začela uporabljati svoji imeni, Paul in Claude.

V še enem pismu mi je v oko padla izjava, ki jo je napisal Paul: »Vedno mi uspe zbegati svoje kolege.« Torej sem imel družbo. Paul je nadaljeval: »Zato bom vedno sprejemal objem samotnosti. Vem, da delam napako, ko domnevam, da drugi delijo mojo strast do velikih besed. Vem, da jim vsiljujem svoje strasti. Samo mislite si lahko, kako se vsi razkropijo in razbežijo, ko se jim približam.« *Tole pa zveni pomembno*, sem pomislil. »*Objem samotnosti*« je lepa kozmetična

figura in vnaša poetični pridih, ampak predstavljam si, da je zelo osamljen star možakar.

In potem, še par pisem pozneje, sem imel trenutek spoznanja, ko sem naletel na odlomek, ki je morda ponujal ključ do razumevanja vsega tega nadrealističnega svetovanja. Paul je zapisal: »Ali torej vidite, Claude, da mi ne preostane nič drugega, kot da poiščem najbistrejši in najplemenitejši um, kar ga lahko najdem. Potrebujem um, ki bo cenil mojo občutljivost, mojo ljubezen do poezije, um, ki bo dovolj prodoren in drzen, da se mi pridruži v dialogu. Ali vam katera od mojih besed pospeši srčni utrip, Claude? Potrebujem lahkonogega partnerja za ta ples. Bi mi bili pripravljene izkazati to čast?«

V moji glavi je zagrmelo, ko me je obšel preblisk razumevanja. Zdaj vem, zakaj je Paul vztrajal, naj preberem korespondenco. Povsem očitno je. Kako sem lahko to prezrl? Profesor Mueller je umrl pred dvanajstimi leti in Paul zdaj išče novega plesnega partnerja! Tu nastopi moj roman o Nietzscheju! Nič čudnega, da sem bil tako zbežan. Mislil sem, da ga intervjuvam, vendar, v resnici, on intervjuva mene. To je tisto, kar se dogaja. Mora biti.

Za hip sem se zazrl v strop v razmišljanju, kako naj ubesedim to svoje razsvetljujoče spoznanje, ko je Paul prekinil mojo zamišljenost s tem, da je pokazal na svojo zapestno uro in rekel: »Prosim, doktor Yalom, najin čas teče. Prosim, berite naprej.« Ubogal sem njegovo željo. Pisma so me pritegnila in z veseljem sem se potopil nazaj vanje.

Iz prvih desetih ali dvanajstih pisem je bilo jasno razbrati odnos študent–učitelj. Claude je večkrat predlagal naloge, kot na primer: »Paul, rad bi, da napišete nekaj na temo primerjave med Nietzschejevo in Strindbergovo mizoginijo.« Domneval sem, da je Paul opravil takšne zadolžitve, vendar nisem zasledil, da bi jih v nadaljnjem dopisovanju še kdaj omenila. Gotovo sta o njih razpravljala iz oči v oči. Toda postopoma, nekako na polovici leta sta začeli vlogi učitelja in študenta izginjati. Omembe nalog so postajale čedalje redkejše in včasih je bilo težko razločiti, kdo je učitelj in kdo učenec. Claude je predložil več svojih pesmi in Paula prosil za komentar, Paulovi odgovori pa so bili vse prej kot ustrežljivi, saj je Clauda priganjal, naj izključi razum in pozornost usmeri v notranji tok občutij. Po drugi strani je Claude kritiziral Paulove pesmi, češ da imajo strast, ne pa jasne vsebine.

Njun odnos je z vsako izmenjavo pisem postajal vse bolj intimen in čustven. Spraševal sem se, ali ne držim v rokah pepela velike, nemara edine ljubezni v Paulovem življenju. *Mogoče Paul trpi zaradi kroničnega nerazrešenega žalovanja. Da, da – gotovo je to. To mi poskuša povedati, ko me prosi, naj berem ta pisma pokojniku.*

Čas je mineval in tuhtal sem o eni hipotezi za drugo, toda na koncu ni nobena ponujala celovite razlage, ki sem jo iskal. Bolj ko sem bral, več je bilo vprašanj. Zakaj se je Paul obrnil name? Pisateljsko blokado je označil kot svojo največjo težavo, ampak zakaj ni kazal prav nobenega

zanimanja za njeno reševanje? Zakaj mi ni hotel razkriti podrobnosti iz svojega življenja? In zakaj tako trmasto vztraja, da moram ves čas, ki ga imava, nameniti branju pisem izpred toliko časa? Nekako sva morala osmisliti vse to. Odločil sem se, da bom načel vsa ta vprašanja, preden se posloviva.

Potem pa sem videl izmenjavo pisem, ob kateri sem se zamislil. »Paul, vaše pretirano poveličevanje golega izkustva se nagiba v nevarno smer. Moram vas opomniti, ponovno, na Sokratovo svarilo, da neraziskanega življenja ni vredno živeti.«

Bravo, Claude! sem ga pohvalil sam pri sebi. Natanko to mislim tudi jaz. Povsem se strinjam, da je treba Paula pritisniti, naj razišče svoje življenje.

Toda Paul se je v naslednjem pismu ostro odzval. »Če lahko izbiram med življenjem in raziskovanjem, bom vedno izbral življenje. Ogibam se bolezni razlaganja in tudi vam svetujem enako. Težnja po razlaganju je epidemija v sodobni misli in njeni glavni prenašalci so sedanji terapevti: vsak psihiater, kar sem jih kdaj videl, boleha za to boleznijo, ki je zasvojljiva in nalezljiva. Razlaga je iluzija, privid, konstrukt, tolažilna uspavanka. Razlaga ne obstaja. Poimenujmo jo z njenim pravim imenom: obramba strahopetcev pred čisto, golo grozo negotovosti, brezbržnosti in muhavosti samega obstoja.« Ta odlomek sem prebral še drugič in tretjič in počutil sem se, kot da bi se mi zatresla tla pod nogami. Moja odločenost, da izrazim katerokoli od idej, ki so mi vrele

v glavi, se je majala. Vedel sem, da ni prav nobene možnosti, da bi Paul sprejel moje povabilo na ples.

Vsake toliko sem dvignil pogled in videl Paulove oči prikovane name. Motril je vsako mojo reakcijo in mi dajal vedeti, naj berem naprej. Ampak nazadnje, ko sem videl, da nama je ostalo samo še deset minut, sem zaprl fascikel in trdno prevzel vodilno vlogo.

»Paul, samo še malo časa nama je ostalo in kar nekaj stvari je, o katerih bi se rad pogovoril z vami. Neprijetno mi je, ker se bližava koncu najine seanse, pa se še nisem resnično dotaknil osnovnega razloga, zaradi katerega ste navezali stik z menoj – vaše pisateljske blokade.«

»Tega nisem nikoli rekel.«

»Ampak v elektronskem sporočilu, ki ste mi ga poslali ... tukaj, natisnil sem ga ...« Odprl sem svojo mapo, toda še preden mi ga je uspelo najti, je Paul odgovoril:

»Vem, kaj sem napisal: 'Rad bi prišel na svetovanje. Prebral sem vaš roman *Ko je Nietzsche jokal* in me zanima, ali bi bili pripravljene sprejeti kolega pisatelja s pisateljsko blokado.'«

Pogledal sem ga v pričakovanju nasmeška, toda bil je popolnoma resen. *Rekel je*, da ima pisateljsko blokado, ni pa je izrecno označil kot težavo, zaradi katere želi pomoč. Bila je besedna past in trudil sem se potlačiti jezo, ker me je tako prinesel okoli. »Vajen sem pomagati ljudem s težavami. To je tisto, kar psihoterapevti počnemo. Zato ni težko videti, zakaj sem tako sklepal.«

»Popolnoma razumem.«

»No, potem pa začniva na novo. Povejte, kako vam lahko pomagam?«

»Kaj si mislite o korespondenci?«

»Ste lahko bolj natančni? To bi mi pomagalo spraviti svoje pripombe v pravi okvir.«

»Sleherno in kakršnokoli opazanje bi mi bilo nadvse v pomoč.«

»Prav.« Odprl sem notes in listal po straneh. »Kot veste, sem imel čas prebrati samo majhen del pisanja, toda na splošno me je prevzelo, Paul, iz njega vejeta inteligentnost in razgledanost na najvišji ravni. Osupila me je zamenjava vlog. Najprej ste bili vi študent in on učitelj. Toda očitno ste bili prav poseben študent in v nekaj mesecih sta si ta mladi študent in njegov ugledni profesor začela dopisovati kot enaka. Ni dvoma, da je kar najbolj spoštoval vaše pripombe in sodbe. Občudoval je vašo prozo, cenil vašo kritiko njegovega dela in lahko samo ugibam, da sta čas in energija, ki vam ju je posvetil, močno presegala to, česar bi bil deležen običajen študent. In, seveda, gleda na to, da se je dopisovanje nadaljevalo še dolgo potem, ko niste bili več študent, ni dvoma, da sta bila neizmerno pomembna drug drugemu.«

Pogledal sem Paula. Negibno je sedel, oči so se mu napolnile s solzami, željno je vpil vase vse, kar sem rekel, in očitno je želel slišati še več. Končno, končno sva se zblížala. Končno sem mu nekaj dal. Lahko sem bil priča dogodku, ki je bil za Paula nenavadno pomemben. Jaz, in samo jaz,

sem lahko pričal, da je bil veliki mož, znan kot Paul Andrews, pomemben. Toda ta veliki mož je umrl že pred leti in Paul je zdaj postal preveč krhek, da bi lahko to dejstvo prenesel sam. Potreboval je pričo, nekoga priznanega, in za to vlogo je izbral mene. Da, o tem nisem niti najmanj dvomil. Ta razlaga je imela pridih resnice.

Zdaj pa je bilo treba nekaj teh mislih prenesti Paulu tako, da bi imel kaj koristi od njih. Ko sem pomislil na vsa spoznanja, ki sem jih pridobil, in tistih nekaj minut, ki so nama še ostale, nisem bil prepričan, kje naj začnem, in nazadnje sem se odločil začeti z najočitnejšim: »Paul, pri vaši korespondenci se me je najbolj dotaknila intenzivnost in nežnost vezi med vami in profesorjem Muellerjem. Vzбудila mi je vtis globoke ljubezni. Njegova smrt vas je morala grozno prizadeti. Sprašujem se, ali ta bolečina izgube ostaja in je *to* razlog, da ste želeli konzultacijo. Kaj mislite?«

Paul ni odgovoril. Namesto tega je stegnil roko, da vzame rokopis, in vrnil sem mu ga. Odprl je svojo aktovko, pospravil fascikel s korespondenco in z zadrgo zaprl aktovko.

»Imam prav, Paul?«

»Konzultacijo z vami sem želel, ker sem jo želel. Zdaj sem jo imel in pridobil sem natanko tisto, kar sem si želel. V veliko pomoč ste mi bili, v izjemno pomoč. Česarkoli manj tudi nisem pričakoval. Hvala.«

»Samo še trenutek, prosim, preden odidete Paul. Vedno se mi zdi pomembno razumeti, kaj pomaga. Mi lahko na kratko razložite, kaj ste dobili od mene? Mislim, da bi vam

v prihodnje koristilo, če bi to nekoliko bolj razjasnili in morda bi koristilo tudi meni in mojim prihodnjim klientom.«

»Irv, žal mi je, da vas zapuščam s toliko nerešenimi uganjami, toda najin čas je potekel.« Opotekel se je, ko je poskušal vstati. Stegnil sem se in ga prijel za komolec, da sem ga pridržal. Potem se je vzravnal, mi podal roko in, z nenavadno čilim korakom, odšel iz moje ordinacije.

O pomenu realnosti

Charles, poslovni direktor privlačnega videza, je imel za seboj pravo podlago: elitno izobrazbo na Andoverju, Harvardu in Harvardski poslovni šoli; deda in očeta, ki sta bila oba uspešna bančnika; in mater, ki je bila predsednica skrbniškega odbora prestižnega ženskega kolidža. In imel je tudi prave pritikline okrog sebe: stanovanje v San Franciscu s panoramskim razgledom od mostu Golden Gate do mostu Bay Bridge; ljubko, družbeno ugledno ženo; šestmesečno letno plačo; in jaguarja XKE z odprto streho. In vse to pri vsega sedemintridesetih letih.

A kaj, ko pa v svoji notranjosti ni bil iz pravega testa. Charles se je dušil od samoočitkov, dvomov vase in občutkov krivde; če je na avtocesti za seboj zagledal policijski avtomobil, se je vedno začel potiti. »Prosto lebdeča krivda, ki išče greh – to sem jaz,« se je šalil. Poleg tega je imel kar naprej samoponiževalne sanje: videl se je, kako se z velikimi krvavečimi ranami skriva v kleti ali votlini; bil je nizkoten, nesposobnejš, kriminallec, goljuf. Toda celo ko se je v